

Daniel

Hay mipanggep ketuwen liblu an Daniel

Hi Daniel ya oha nadah Hebrew ad Judah an nied Babylon. (606 B.C.) Hituwen liblu ya ipainila nay napatnaan di pangulug Daniel ya nadan gayyum na ke Apu Dios. (1:8-16, 3:1-30 ya 6:1-28)

Gapu te nalaing hi Daniel ya kabaelasan manginilah kibalinan di in-inop ya impumbalin nan patul an hi Nebukadnesar hi Daniel an gobernador di probinsiya an Babilon. Ya numbalin an natag-en opisyal hi Daniel hi gubilnun di Persia handih inapput di Persiay Babilon ot sakupona.

Duway inin-inop Nebukadnesar an kinalin Daniel di kibalinana. (2:24-45 ya 4:19-33) Oha bo ya in-esplikar na nah patul an hi Belshassar di kibalinan nan intudok nan numpatibon takle nah dingding di palasyo. (chapter 5)

Indat Apu Dios ke Daniel handih kataggunay in-inop an nalpun hiyan mangipainilah ahi maat nah pun-ap-apuwan di opat an boblen mahanhanot an mun-ap-apu. (The data below is in chart form.) Hanadan Opat an Bobleh liblun Daniel In-inop hi Chapter 2 In-inop hi Chapter 7 In-inop hi Chapter 8 Nadan Boble: Balituk an ulu Napayakan an lion Babilon (2:28) Silver an pago ya takle Bear Ram Media-Persia (8:20) Giniling an putu ya ulupu Leopard Gulding Greece (8:21)

Gumuk an huki Katatakut an Aggayam Rome Hanadan Opat an Bobleh liblun Daniel In-inop hi Chapter 2 Balituk an ulu In-inop hi Chapter 7 Napayakan an lion In-inop hi Chapter 8 Nadan Boble Babilon (2:28) Silver an Pago ya takle Bear Ram Media-Persia (8:20) Giniling an putu ya ulupu Leopard Gulding Greece (8:21) Gumok an huki Katatakut an Aggayam Rome

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nuhilbiyan Daniel ya nadan gayyum na ke Apu Dios ya nah gubilnun di Babilon. (chapters 1-6)
2. Hay nangidatan Apu Dios ke Daniel hi in-inop mipanggep hi ahi maat hituh lutah udum hi algo. (chapters 7-12)

Hay mipanggep ke Daniel ya nadan ibbana

¹ Handih mikatlun toon an numpatulan Jehoiakim ad Judah ya ginubat Nebukadnesar an patul di Babilon di Jerusalem ot likkubon da. ² Impaapput Apu Dios ke Nebukadnesar hi Jehoiakim. Inala nay udum hanadah nabalol an ngunut nah Templon Apu Dios. Ot handih nibangngadanah boble da ya ena inhad dadiyen inalana nah templon di dios da. Ya impumbalanan balud di udum hanadah ijudah an in-e nad Babilon.

³ In-olden diyen hi Nebukadnesar ke Aspenas an ap-apun di opisyal nat pumili dah kakatagun linalakin nahlag hi pamilyan di patul

weno iimbabalen di mangipangpanguluh iJudah.* ⁴Kanan nan patul di “Mahapul an maphod di pangad-adol da, maid di dogo da, maphod di kalalaki da, nalaing da ya nun-adal dat mabalin an pungngunuwok dida nah balek. He-a Aspenas di manuttudun didan mangikali ya mumbidbid hi kali takun iBabilon.” ⁵In-olden bon nan patul an hay midat ke didah kabigabigat ya nan makan ya mainum an umat hi midat nadah wadah dih balena. Dadiyey aton dah tulun toon ta midadaan dan mummuttatyun hiya.

⁶Hanadan udum an napili ya hi Daniel, hi Hananiah, hi Mishael ya hi Asariah. Am-in da ya nahlag dan Judah. ⁷Hinannotan Aspenas an ap-apun nadan opisyal hi palasyoy ngadan dat hay ngadan Daniel ya Beltesasar, hi Hananiah ya Sadrak, hi Mishael ya Meshak ya hi Asariah ya Abednego.

⁸Hi Daniel ya ninomnom na tuwalin adina kanon ya adina inumon dadiyen idat dan hiyat adi mibilang an adi malini mipuun hi pangie dan holag Israel. Ot mumpabaddang ke Aspenas. ⁹Handi tuwali ya impumbalin Apu Dios an mauleh Aspenas ke hiya. ¹⁰Muden tumakut hi Aspenas nah patul ot kananan Daniel di “Hanan patul di nangiolden hi kanon yu ya inumon yu. Ya tumakutak te kal-ina ya putulonay uluk ten adiyu kanon dadiye ya umad-adiy ang-ang yu mu nadan udum an kakat-agun linalakin mihaad hidih balen nan patul.”

* **1:3** 1:3 Hanadan bimmobled Judah ya iIsrael da damdama.

¹¹ Ot e makihummangan hi Daniel nah guwalyan tinuddun Aspenas an mumpaptok ke hiya ya nadan tulun ibbana. ¹² Kanan Daniel ke hiyay “Iabulut yu ta ipatna takuh himpulun algon hay nateng di ipahida yun dakami ya hay danum di inumon mi. ¹³ Ne impaddung dakami nadah ibba min kakat-agun linalakin mangmangngan hi makan hinah palasyo, mipuun hi ang-ang mi ne nangamung ka hin pinhod mun ituluy min mangan nah kanon mi.”

¹⁴ Ot iabulut diyen mumpaptok ke didan ipatna dah himpulun algo. ¹⁵ Indanit nala-uy himpulun algo ya mapmaphod di ang-ang da ya makodkodhol da mu nadan kakat-agun linalakin nanganangan hi makan nah palasyo. ¹⁶ Nipalpun diye ya in-abulut nan mumpaptok ke didan ituluy dan munhidah nateng an bokon nan ipadadaan nan patul.

¹⁷ Dadiyen opat an iJudah ya indatan Apu Dios didah laing. Bumanidbid dah liblu ya nakaaddalan dah mipanggep hi dakol an klasen punnomnom. Bokon abunah diye te indatanah Daniel hi kabaelasan manginilah kibalinan di in-inop.

¹⁸ Handih nala-uy tulun toon an hidiyey bini-lang nan patul an pangatan dan diye ya in-en Aspenas am-in dadiyen kakat-agun linalaki ke Nebukadnesar. ¹⁹ Nakihummangan nan patul ke didan am-in ya nainila nan nala-laing hi Daniel, hi Hananiah, hi Mishael ya hi Asariah mu nadan udum. Ot mid-um da nadah pungngunuwon nan patul nah palasyo. ²⁰ Ya takon di nganneh

diyen katammaan nan patul ya ibaganaan dida weno hin waday problemana ya kudkudukdul da pay te impakainnila da mu nadan mun-abig ya munmagic kediyen pun-ap-apuwana.

²¹ Nunnanong hi Daniel an niha-ad nah palasyo inggana handih sinakup Cyrus an ap-apud Persiay Babilon.

2

Hay in-inop Nebukadnesar

¹ Handih mikadwan toon an numpatulan Nebukadnesar ya waday inin-inop na. Ta gapuh namahig an danag na ya adi pakahuyop.

² Impaayag na nadan tatagunan munmagic, nadan mun-abig, nadan mun-ayak ya nadan nalaing mipanggep hi bittuwon ta kalyon dan hiyay kibalinan nan inin-inop na. Immali da ot tumaddog dah hinangngab nan patul ³ ot kananan diday “Waday inin-inop kun namahig an umipabulun ke ha-on, kinali pinhod kun inilaon di kibalinana.”

⁴ Himmumang dan ingkali dah kali dan Aramaik an kanan da nah patul di “Hana ot ta mumpatul kat inggana. Kalyom di inin-inop mut kalyon miy kibalinana.”

⁵ Mu kanan nan patul di “Adi te hay ninomnom kun aton yu ya kalyon yun ha-on hin nganne nan inin-inop ku ne kinali yuy kibalinana. Deket adiyu ya pipate dakayun matanogtog di adol yu ya pidadag kuy nunhituwan yu. ⁶ Mu deket kalyon yun ha-on hin nganey inin-inop ku ya kalyon yuy kibalinana ya dakol di idat kun

dakayuh gun-udon yu ya ipadayaw dakayu. Aga, kalyon yuy inin-inop ku ya hay kibalinana.”

⁷ Kanan da bo nah patul di “Kalyom ke ot apu patul di inin-inop mu ya kalyon miy kibalinana.”

⁸⁻⁹ Hinumang nan patul an kananay “Ya kon taktakon yuy tiempo gapu te inila yun nunna-ud an atok nan kinalik an maat ke dakayu ten uggeyu inilay ihumang yu. Nomnomon yu pay anhan an munlangkak. Wadan pangali yu on binaliwak di nomnom ku. Aga, kalyon yu ot ya abuy inin-inop ku. Deket kalyon yu ya kitib-anan kabaelan yun mangiesplikar hi kibalinana.”

¹⁰ Kanan dadiyen konsehal nan patul di “Maid di ohan tagu tuh tap-on di lutan kabaelasan mangali ke naen pinhod mun inilaon, apu patul. Ya maid boy ohan patul an e nangibagah umat hina nadah mangat hi magic, nadah mun-abig ya nadah nalaing mipanggep hi bittuwon, takon di hiyay katagtag-ayan weno takon hin kananat ongal di kabaelana. ¹¹ Hinaen pinhod mun inilaon ya nakalligat, kinali maid di ohan ena kabaelan an kalyon ke he-ay pinhod mun inilaon, abuna nadan dios, mu naappil dan adida makiha-ad hi tatagu.”

¹²⁻¹³ Gapun diye ya bimmobboh-ol hi Nebukadnesar ot ioldenan mipipaten am-in dadiyen nalaing an konsehal di patul ad Babilon takon hi Daniel ya nadan ibbana.

¹⁴ Hi Daniel ya impakannomnom nah ustuy atonan kumali. Ot ume ke Ariok an ap-apun di guwalyan nan patul an natuddun mangiat hi iolden nan patul. ¹⁵ Hinanhanan Daniel ke hiya hin tipet in-olden nan patul hidiye. Ot kalyon

Ariok ke Daniel di naat. ¹⁶ Nangin-e-eh Daniel hi balen nan patul an e numpakada ta adida galgal-an an mangiat nah niolden ta waday innunan mangipainila nah patul hi kibalanan nan ininop na.

¹⁷ Immanamut hi Daniel ot kalyona nadah ibbanan hi Hananiah, hi Mishael ya hi Asariah di naat. ¹⁸ Kinalinan didan mundasal da nah Dios hi langit ta homkona dida. Ya kinalina bon idasal dan ipainilanan diday mipanggep kediyen ugge inilan di tagu ta adida milagat nadah nalaing an konsehal ad Babilon an mipipate. ¹⁹ Kediyen hilong ya nipainila ke Daniel hi ininop nay mipanggep kediyen ugge inilan di tagu ot dayawona nan Dios hi langit.

²⁰ Kananay “Apu Dios, nalaing ka ya ongal di kabaalam. Dayawon dakat inggana. ²¹ He-ay nangamung nadah ma-ma-at hituh luta ya he-ay manuddu hin dahdiy mun-ap-apu ya he-a boy mamoppog hi pun-ap-apuwan da. He-ay nangidat hi laing ya punawat. ²² Ipainilam nadan adi maawatan ya nadan ugge nainila. Ya inilam bo nadan nitaluh tapottapol te he-ay kawad-an di pat-al. ²³ Ongal di pumpasalamatak ya pundayaw kun he-a an Dios an dayawon handidan aammod ku. Indatanak hi laing ku ya inlot ku ya humangom di dasal kut ipainilam di kalyok nah patul.”

Hay nangalyan Daniel hi inin-inop nan patul ot iesplikar na

²⁴ Imme boh Daniel ke Ariok an natuddun mangiat nah inolden nan patul an mapaten amin nadan nalaing an konsehal. Ot kananan hiyay “Adi dakami anhan pipate, ieyak ot ya abuh kadan nan patul ta kalyok ke hiyay kibalinan di ininop na.”

²⁵ Galagalah Ariok an nangie ke Daniel hi kadan nan patul an hi Nebukadnesar ot kananan hiyay “Apu patul, dehtu on ohan iJudah an ininnilak an damanan mangalin he-ah kibalinan nan inin-inop mu.”

²⁶ Kanan nan patul ke Daniel an Beltesasar di ohan ngadanay “Kon kabaalam an kalyon nan inin-inop ku ya hay kibalinana?”

²⁷ Himmumang hi Daniel an kananay “Apu patul, maid di ohan nalaing weno mangat hi magic weno mun-abig weno nalaing mipanggep hi bittuwon an kabaelasan mangat hi athina.

²⁸ Mu wada nan Dios hi langit an kabaelasan mangipainilah ugge inilan di tagu. Impainilanan he-ah diyen, apu patul, di maat hi udum hi algo. Kalyok ke he-ah diyen inin-inop mu.

²⁹ Kediyen nahuyop ka, apu, ya inin-inop muy ahi maat hi udum hi algo. Hi Apu Dios an kabaelasan mangipainilah ugge inilan di tagu ya ipainilanan he-ay ahi maat. ³⁰ Ha-oy di nangipainilaanan diyen ugge inilan di tagu, adi gapu te nala-la-ingak mu hay udum an tatagu. Mu man-uke ya ta ipainilak ke he-a, apu patul, di kibalinan nan inin-inop mu ya ta maawatam nadan nganneh diyen ipanomnom nan he-a.

³¹ Athitu, apu patul, nan inin-inop mu: Tini-bom kediyen inin-inop mu on ongal an tinattag-

gun munhiyo ya katatakut di ang-ang na. ³² Hay uluna ya nakapyah namahman balituk. Hay pagona ya taklena ya nakapyah silber. Hay gitang na ya ulpu na ya nakapyah giniling. ³³ Hay hukina ya nakapyah gumok ya hay dapana ya nakapyah nungkammoh gumok ya pula an luta. ³⁴ Mu kediyen ang-ang-angom ya napokwal on ongal an batun nalpuh dopla ot mapulig yaden maid di e namokwal kediyen. Niptok hidiyen batuh hukin nan tinattaggun nakapyah pula ya gumok ot mabukli. ³⁵ Ot mag-ah diyen tinattaggun nakapyah gumok, pula, giniling, silber ya balituk ot mabanukli dat mumbalin dan dapul umat nah dap-ul hi pun-ilikan nah tialgo. Indani ya intayyap di dibdib dadiyen am-in ot ma-ma-idan di natdaan. Mu hana ken batu ya immongngaongngal ot mumbalin hi bilid an kinalubanan am-in tun luta.

³⁶ Hinaey inin-inop mu. Ad uwani ya kalyok ke he-ay kibalinana, apu patul. ³⁷ He-a, apu patul di kapkaphodan di kinapatul na hi am-in an kapatupatul. Hi Apu Dios hi langit di nangidat ke naen saad mu, hay kabaalam ya hay dayaw mu. ³⁸ Impumbalin dakan mun-ap-apun am-in hi boble tuh luta, am-in di aaggayam ya am-in di hahamuti. Hay pun-ap-apuwan ya mialig nahulun balituk.

³⁹ Hanan pun-ap-apuwan an ahi mihannot ya adi umat hi kakinal-ot di pun-ap-apuwam. Ya nan mikatlun pun-ap-apuwan an mihannot ya mun-ap-apu damdaman am-in hi boble tuh luta. Hidiye ya mialig nah giniling. ⁴⁰ Hay mihannot bon tuwe ya nan mikap-at an pun-ap-apuwan

an mialig nah gumok an dadagonan am-in di nganne ya ahina dadagon dadiyen udum an nakalin pun-ap-apuwan. ⁴¹⁻⁴² Hituwen mikapat an pun-ap-apuwan ya maganodwa. Nalot di udum ya nakapuy di udum an hidiyey kibalinan nan nungkammon gumok ya pula an nakapyah hukin nan tinattaggu. ⁴³ Tinibom nimpe nah inin-inop mun hay nakapyah hukin nan tinattaggu ya nungkammoy gumok ya pula. Hay kibalina ya nadan pamilyan mun-ap-apu kediye mikapat an pun-ap-apuwan ya mun-aapu dat pal-oton day pun-ap-apuwan da, mu maid di pumbalanan diyen aton da te umat da nah nungkammon gumok ya pula an kabin-nukal.

⁴⁴ Mu hantuh pun-ap-apuwan dadiye ya hi Apu Dios hi langit ya wadaonay ohan pun-ap-apuwan an adi mapoppog. Maid di e pakaapput kediye, mu hidiye moh udot di manadag am-in ke dadiyen pun-ap-apuwan ta hidiyey munnanong ta nangamung. ⁴⁵ Hidiyen pun-ap-apuwan di kialigan nan batun tinibom nah in-inop mun napokwal nah dopla yaden maid di namokwal ot mitongba kediye tinattaggun nakapyah gumok, pula, giniling, silber ya balituk.

Hi Apu Dios an ongal di kabaelana ya impainila nan he-an patul nan ahi maat hi udum hi algo ya makulug an maat hituwen kinalik an kibalinan diyen inin-inop mu.”

Hay nipatag-ayan di saad Daniel

⁴⁶ Hi Nebukadnesar an patul ya nunyuung ot dayawonah Daniel ot ioldena nah tatagun mun-appit da ya gobhon day bangbanglu ta pundayaw dan Daniel. ⁴⁷ Kanan nan patul di “Inilak mo an nan Dios muy Katagtag-ayan am-in hi dios ya hiyay Ap-apun am-in di patul ya kabaelasan mangipainila hi kibalinan di nganneh diyen ugge inilan di tagu te indat nan he-ay kabaalam an mangiesplikar ketuwen inin-inop ku.”

⁴⁸ Indani ya indatan nan patul hi Daniel hi dakol an regalo. Ot tudduwona pay an mung-gobernador ad Babilon ya hiyay tinuddunan manibon am-in hanadah konsehal nah palasyo. ⁴⁹ Nakihummangan hi Daniel nah patul ot idatan diyen patul da Sadrak, hi Meshak ya Abednego hi natag-en saad ad Babilon. Mu hi Daniel ya impunnanong nan opisyal nah palasyo.

3

In-olden Nebukadnesar an mundayaw am-in di tagu nah tinattaggun balituk

¹ Hanan patul an hi Nebukadnesar ya in-oldenan ikapyaan dah ing-ingonan tinattaggun makapyah balituk an nahyam an piyey kinatag-ena ya hiyam an piyey kaongal na. Ya in-oldenan iha-ad dad Dura an nundotal nah probinsia an Babilon. ² Minandal na nadan gobernador, nadan konsehal, nadan katulelo, nadan huwes ya nadan udum an opisyal nat umali dan malpu dan am-in hanadah bobleh did Babilon ta makiamung dah pangidayawan da kediye tinattaggun impakapyana. ³ Handih naamung

dan am-in ot tumaddog dah hinangngab diyen tinattaggun impakapyana ⁴ ya wada on opisyal an timmaddog ot tumkuk an kananay “Dakayun am-in an tatagun nunhihinnatkon di boble da, nahlagan da ya kali da, ⁵ donglon yuy gangon di tangguyub, gangon di ingngiing, gitala ya nadan udum an paggango. Deket nilappun nipagango datuwen paggango ya munyuung kayu ta dayawon yu tun tinattaggun balituk an impaha-ad nan patul takun hi Nebukadnesar. ⁶ Hanadan adi munyuung an mundayaw kediye ya eda miwele nah ongal an mundadalang an apuy.”

⁷ Ta athidin deket dingngol nadan tatagu nan mipagango ya munyuung dan am-in takon di nunhihinnatkon di boble da, nahlagan da ya kali dat dayawon da nan tinattaggun impaha-ad nan patul an hi Nebukadnesar.

⁸ Hanadan udum an iBabilon ya hituwey ninomnom dan pangipuunan dah pangidiklamuwan da nadah Judyu ke Nebukadnesar an patul dad Babilon. ⁹ Imme da ot kanan day “Apu patul, hana ot ta munnanong kan mumpatul! ¹⁰ In-olden mu, apu patul an deket mipagango nadan paggango ya pinghanadi ya munyuung am-in di tatagu ta dayawon dah diyen tinattaggun balituk. ¹¹ Ya nada ken adi munyuung an mundayaw ya miwele da nah ongal an mundadalang an apuy. ¹² Yaden wada nadan Judyun ap-apu nadah probinsiyah tud Babilon di adi mangun-unud kediye olden mu. Dadiye ya hi Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego. Adida dayawon nan dios mu ya adida munyuung

nah ing-ingom an tinattaggun balituk an impakapyam.”

¹³ Gapun diye ya bimmobboh-ol nan patul ot ioldenan ie da didah kad-ana. ¹⁴ Kananan diday “Dakayu Sadrak, Meshak, Abednego, kon makulug an adiyu dayawon nan dios ku ya adi kayu munyuung nah impaha-ad kun tinattaggun balituk? ¹⁵ Deket nipagango nan tangguyub, ingngiing, gitala ya nadan udum an paggango ya deket un-unudon yu nan olden kut munyuung kayu ya maphod. Mu deket adi kayu ya edakayu iwele nah ongal an mundadalang an apuy. Kon pangali yu on waday dios an mangihwang ke dakayu?”

¹⁶ Himmumang da Sadrak, Meshak ya hi Abednego an kanan day “Apu patul, adimi dipendalan di adol mi. ¹⁷ Hanan Dios an kon muttatyun dakami ya kabaelasan mangihwang ke dakami nah mundadalang an apuy mu. Ya madinol kamin ihwang dakami. ¹⁸ Mu takon hin kananat adi dakami ihwang, apu patul ya punna-udon min adimi dayawon di dios mu ya adi kami munyuung nah ing-ingom an tinattaggun balituk an impakapyam.”

¹⁹ Gapu bon diye ya linumdang di angan Nebukadnesar hi boh-ol na ke dida. Ot ioldena nadah tatagunan ong-ongalon day apuy ta mamimpituy kinaatung na mu nan dati. ²⁰ Minandal na bo nadan kalkal-otan an tindaluna ot baludon da dadiyen ijudah ot iwele da dida nah mundadalang an apuy. ²¹ Binalud da didan nunnanong di bulwati dan kamahhita ya nan oddana ya nanongna bon nuntaddung da.

Athidi dan niwele nah mundadalang an apuy. ²² Hanadan guwalyan nan patul an nangiween hanadah ibban Daniel ya nate da gapu nah namahig an atung nan apuy. ²³ Ot hi Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego an nanongnan nabalud ya niwele da nah gawwan di apuy.

²⁴ Ya pinghanadi ya imminah Nebukadnesar te namodwong nah tinibona. Ot hanhanana nadah opisyal nan kananay “Kon bokon tulu nadan linalakin binalud takun niwele tuh mundadalang an apuy?” Hinumang dan kanan day “Om, apu patul.”

²⁵ Kanan nan patul di “Tipet opat an tataguy dehdi dih apuy an mundallanan? Uggeda mo nabalud ya matibon maid di naat ke dida! Ya hidiyen mikap-at ya anghel di ang-ang na!”

²⁶ Immeh Nebukadnesar ot tumukod an kananay “Dakayu, Sadrak, Meshak, Abednego an muttatyun Apu Dios an Katagtag-ayan, bumudal kayu.” Pinghanadi ya bimmudal da ²⁷ ya naamung nadan opisyal nan patul, nadan gobernador ya nadan konsehal ot tibon da dida ya uggeda naatungan. Takon di buuk da ya bulwati da ya maid di naghob. Ya adida pay nimo munhamuy hi ahuk.

²⁸ Kanan nan patul di “Dayawon takuy Dios da Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego an nangi-paalih anghel na ot ihwang na datuwen muttatyunan mundinol ke hiya. Nundinol dan hiya ot uggeda inun-unud di olden ku. Ya inangamungan day nitaguwan dat adida mundayaw ya munyuung hi udum an dios te abuna nan Dios dan dayawon da. ²⁹ Kinali ad uwani ya iolden

kun deket waday ohan tagu takon di nganney nahlagana, kalina ya boblenan adi munlispitu nah Dios da Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego ya matanogtog di adol na ya madadag di balena. Man-uke ya maid di udum an dios an ongal di kabaelasan mangihwang nadah mundinol ke hiya.”

³⁰ Hanan patul ya impatag-e nay saad da Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego ad Babilon.

4

Hay mikadwan inin-inop Nebukadnesar

¹ Indani ya impaen nan patul an hi Nebukadnesar hituwen pinhod nan ipainila nadah tataguh kabobboble tuh luta takon di hinnatkon di nahlagan da ya kalida.

Kananay “Hana ot ta maphod kayun am-in. ² Umamlongak an mangipainilah mipanggep nadah umipamodwong an impatibon Apu Dios an Katagtag-ayan ke ha-on. ³ Hanadan inat nan milagron umipamodwong di kitib-anan hiya ya ongal di kabaelasan ya makakkaphod. Hiyay munnanong an mun-ap-apun adi mapoppog di pun-apuwana.

⁴ Ha-oy ya makakkaphod di biyag kun maid di punligatak ya kadangyanak. ⁵ Mu indani ya nun-in-inopak hi katatakut. ⁶ Ot iolden kun umalin am-in nadan nalaing an konsehal kuh kad-ak ta kalyon day kibalinan diyen inin-inop ku. ⁷ Immali dan am-in di mun-abig, nadan mangat hi magic, nadan nalaing ya nadan nakanginnilah

mipanggep hi bittuwon ot kalyok ke dida nan inin-inop ku, mu maid ke diday nanginilah kibalinana. ⁸ Indani ya immali tun hi Daniel an wadan hiyay espiritun nadan nasantun dios. Ot kalyok ke hiyay inin-inop ku. Hay ohan ngadan tun hi Daniel ya hi Beltesasar an ngadan di dios ku.

⁹ Kanak ke hiyay: Beltesasar, an ap-apun di mun-abig, inilak an wadan he-ay espiritun nadan nasantun dios, kinali inilam di nganneh diyen ugge inilan di tagu. Kalyom di kibalinan tuwen inin-inop ku. ¹⁰ Inin-inop ku on ongal an kaiw an nigawwa tuh luta. ¹¹ Immongngaongngal inggana dinatnganay kabunyan ta matibon am-in di tagu tuh luta. ¹² Mahaybong di tubuna ya makabungat damanan makanan am-in di tatagu tuh luta. Punhiduman di aggayam ya pumbuyaana di hamutiy hahapang na ya panganan nimpin am-in di mataguy bungana.

¹³ Kediye nomnomnomok di mipanggep hi kibalinan diyen inin-inop ku ya tinibok on anghel an manayyun nalpuh kabunyan. ¹⁴ Tinumkuk an kananay: Abulon yu nadan aggayam nah puun nan kaiw ya dog-alon yuy hamuti nadah hapang na. Ne linggo yu ya banongwahon yuy hahapang na. Ne kinaan yu am-in di tubuna ya inwahiit yuy bubungana. ¹⁵ Hanaken tungod na ya libodan yuh gumok ya giniling. Ne binayan yu ta miathidit takon di mahlokan.

Bay-an yu nan tagun nialigan tuwen kaiw ta madudulnu ya makiha-ad hidi nadah mailom an

aaggayam. ¹⁶ Ahi mumbalin di nomnom nah umat hi nomnom di aggayam hi pitun toon. ¹⁷ Nalpuh tuwen kastiguna nadah makakkaphod an anghel. Hidiyey pangitib-an am-in di tagu an nan Katagtag-ayan an Dios ya hiyay nangdon am-in hi pun-ap-apuwan tuh luta ya hiyay manud-duh hin dahdiy pun-ap-apun di tagu. Takon di nababay saad na ya hiyay tudduwonan mun-ap-apu.

¹⁸ Athidiy inin-inop ku, Beltesasar. Kalyom ad uwaniy kibalinana. Am-in nadan konsehal ku ya maid ke diday nanginilah kibalinana. Mu he-a ya inilam te wadan he-ay espiritun nadan makakkaphod an dios.

¹⁹ Nahngang ya makadannagan hi Daniel an Beltesasar di ohan ngadana ot adi pakakali. Kanak ke hiyay: Beltesasar, adim halman an mundanag gapu ke naen inin-inop ku ya nan kibalinana.

Kanan Daniel ke ha-on di 'Apu patul, hana ot ta hinaen inin-inop mu ya maat kuma nadah buhul mu ta bokon he-a. ²⁰ Hanan kaiw ya nakattagen datnganay kabunyan, kinali matibon am-in di tagu. ²¹ Mahaybong di tubuna ya dakol di bunganat damanan makanan am-in di tataguh kabobboble tuh luta. Hidi boy punhiduman di mailom an aggayam ya pumbayaan di hamutiy hahapang na. ²² Apu patul, he-ah diyen kaiw te nakattag-e ka ya immongal di kabaalam. Hay kinapatul mu ya nundingngol takon hi kabunyan. Ya sinakup di pun-ap-apuwam am-in di boble tuh luta.

²³ Handih mun-ang-ang-ang ka ya tinibom on anghel an nalpuh kabunyan an kananay: Longhon yu nan kaiw ta dadagon yu, mu mihdi nan tungod na. Libodan yuh gumok ya giniling ne binay-an yuh di ta mahlokan ya madudulnu. Ya bay-an yun makiha-ad hidi nadah aggayam hi pitun toon.

²⁴ Athituy kibalinalan diyen inin-inop mu, apu patul. Ya hituwey kinalin nan Katagtag-ayan an Dios an maat ke he-a. ²⁵ Ahika madog-al hi kawad-an di tatagu ta eka mid-um hi mailom an aaggayam ta hi pitun toon ya umat ka nah bakan mangan kah holok. Ya logmom di huyop takon di ugge nahiduman ta madudulnu ka inggana abulutom an nan Katagtag-ayan an Dios di nangdon hi pun-ap-apuwan di tagu tuh luta ya hiyay manudduh pinhod nan pun-ap-apun di tagu. ²⁶ Hay kibalinalan diyen in-olden nan anghel an bay-an da nan tungod ta miathidi ya mibangngad ka bon mumpatul ten abulutom an hi Apu Dios an Katagtag-ayan di mun-ap-apu hi am-in. ²⁷ Kinali, he-a apu patul, un-unudom tun kalyok ke he-a. Itikod mun munliwat, atom di maphod ya homkom nadan nawotwot ta munnanong an maphod di biyag mu.' "

²⁸ Naat datuwe nah patul an hi Nebukadnesar. ²⁹ Handih nala-uy hintoon ya abu an mundaldalan hi Nebukadnesar nah atop di palasyonah did Babilon ³⁰ ya kananay "Anakkayang di kaphod tun boble an Babilon! Binohwat kuh tuwen ongal an boblen kiha-adak gapuh ongal an kabaalak ta pangipatibok hi ongal an dayaw ku ya kinapatul ku."

³¹ Uggena ginibbun kinalih diye ya wada on kimmalih kabunyan an kananay “He-a Nebukadnesar an patul, donglom hituwen kalyok: Mama-id moy kabaalam an mumpatul. ³² Ya madog-al kah kawad-an di tatagu ta eka mid-um hi mailom an aaggayam ta umat ka nah bakan mangan kah holok hi pitun toon. Kediye mo ya abulutom an hi Apu Dios an Katagtag-ayan di nangdon hi pun-ap-apuwan di tatagu ya ipaboltanay pun-ap-apuwan hi kumpulmin piliyona.”

³³ Pinghanadi ya immannung hidiyen kinalin nan anghel ot madog-al hi Nebukadnesar hi kawad-an di tatagu ot e mo mid-um hi aaggayam ot umat hi bakan mangan hi holok. Ya deke on madudulnu ya dimmukkey buuk nan umat hi dutdut di tuldu ya dimmukkey kukunan umat hi komong di hamuti.

Hay nundayawan Nebukadnesar ke Apu Dios

³⁴ Kanan Nebukadnesar di “Handih nala-uy pitun toon ot itangad kuh kabunyan an pangipatibok hi nuntutuyuwak ya nibangngad di maphod an punnomnom ku. Ot dayawok nan Katagtag-ayan an Dios an wadat nangamung.

Hiya an Dios di munnanong an mun-ap-aput nangamung. ³⁵ Hay panibonah tatagu tuh luta ya maid di hilbi da. Ya hiyay nangamung hi pinhod nah pangat nah aanghel hi langit ya tatagu tuh luta. Maid di ohan tagun e makihungngil ke hiya ya maid di ohan tagun e munhanhan ten tipet ena aton di athidi.

³⁶ Kediyeñ nibangngad tuwali nan datin maphod an punnomnom ku ya nibangngad ke ha-on di dayaw ku, hay kinapatul ku, ya nan dayaw di pun-ap-apuwak. Ya gagaid nadan opisyal ku ya konsehal kun mamangngad ke ha-on ya ong-ongal mah-udot di dayaw ku mu handi. ³⁷ Ta hidiye nan ad uwani ya ha-on an hi Nebukadnesar ya dayawok nan Patul hi langit. Maphod ya maandong peman am-in di atona. Damana pay an pumpakumbabaonay tatagun mumpahhiya.”

5

Hay mipanggep nah nitudok nah dingding

¹ Ohan hilong handih numpatulan Belsasar ya inayaganay hinlibun opisyal na ot munhahamul da ya nanginum da. ² Kediyeñ mangmanginum da ya in-olden Belsasar an ibudal da nadan balituk ya silber an basu ya malukung an ilpun amanan hi Nebukadnesar nah Templod Jerusalem ta usalon dan pun-inuman. Hay

ibbanan mangusal ya nadan opisyal na, nadan iinayana ya nadan mibilang ya abun inayana.

³ Imbudal da dadiye ot usalon dan pun-inuman.

⁴ Ot dayawon da nadan dios dan nakapyah balituk, silber, giniling, gumok, batu ya kaiw.

⁵ Maid di maptok ya wada on kannawan an taklen di tagun muntudok nah nakadillagan an dingding diyen palasyo. Ya tinibon nan patul hidiyen taklen muntudtudok nah dingding.

⁶ Pinghanadi ya kimmuphat gapuh takut na ya munggayayonggong di hukina. ⁷ Intukod

nan umayag dah mun-abig, nadan nalaing mipanggep hi bittuwon ya nadan mun-agbah. Hinumgop da ot kanan nan patul ke diday “Deket wadan dakayuy nanginilan mamidbid ketuwe ya kalyona pay di kibalinana ya mabulwatiyan hi bulwatin di patul an maingit ya mabanggolan hi balituk an kitib-anan hiyay mikatlun katagtag-ayan di saad na tuh pun-ap-apuwak.”

⁸ Immali dadiyen nalaing an konsehal nan patul, mu maid ke diday nanginilan mamidbid nah nitudok ya athidi bon uggeda inilay kibalinana. ⁹ Gapuh namahig an takut nan patul ya namam-an kimmuphat ya ugge inilan nadan konsehal nay aton da.

¹⁰ Dingngol nan inan diyen patul di ngalan nan patul ya nadan tatagu ot ume nah punhahamulan da. Kananay “Hana ot ta munnanong di pun-ap-apuwam! Adika tumakut. Ipakodhol muy nomnom mu teden kimmuphat ka. ¹¹⁻¹² Wada tuh pun-ap-apuwam di ohan tagun wadan hiyay espiritun nadan nasantun dios. Hay ngadana ya hi Daniel an nginadanan amam hi Beltesasar. Handih numpatulan amam an hi Nebukadnesar ya impatibonan hiya ya nanomnoman ya nalaing, umat hi laing di dios. Ot pumbalinon amam hi ap-apun nadan mangat hi magic, nadan mun-abig, nadan nalaing mipanggep hi bittuwon ya nadan mun-agbah. Bokon ya abu nalaing ya nanomnoman, mu inila na pay di kibalinan di in-inop. Inilana pay an mangiesplikar hi ugge inilan di tatagu. Kinali deke ya impaayag muh tuwen tagu ta kalyonay kibalinan tuwen nitudok.”

¹³ Handih in-ali dah Daniel hi kad-an nan patul ya kananan hiyay “Kon he-ah Daniel an holag Israel an in-alin amah tun inilpunad Judah?

¹⁴ Dingngol kun wadan he-ay espiritun nadan nasantun dios ya nalaing ka ya dakol di inilam.

¹⁵ Impaayag ku nadan nalaing an konsehal ku ya nadan mun-abig ta bidbidon dah tuwen nitudok ta kalyon day kibalinana, mu uggeda inila. ¹⁶ Yaden he-a ke ya dingngol kun inilam di ugge inilan di tagu ya inilam di kibalinan nadan naligat an maawatan. Deket kabaalam an bidbidon hituwen nitudok ya kalyom pay di kibalinana ya he-ay iha-ad kun mikatlun katagtag-ayan di saad na tuh pun-ap-apuwak ya bulwatiyan dakah maingit ya banggolan dakah balituk an kitib-an di dayaw mu.”

¹⁷ Kanan Daniel di “Takomboy adik alan danaen kanam an idat mun ha-on. Bokon ke, idat muh udum. Takon di maid di idat mun ha-oy ya bidbidok tun nitudok ya kalyok ke he-ay kibalinana.

¹⁸ Hanan Katagtag-ayan an Dios ya impumbalanan nundingngol an patul hi amam an hi Nebukadnesar ya impumbalina bon madayaw ya matbal.

¹⁹ Namahig an natag-ey kinapatul amam, ta hidiye nan am-in di tagu takon di daanay boblena, ya nganney nahlagana, hay kalina ya gumayonggong dah takut dan hiya. Deket pinhod nan adi mipipate nan tagu ya adina ipipate, mu deket pinhod nan poppogan di biyag di ohan tagu ya atona. Ya dayawona weno ba-inanay

dahdin tagun pinhod nan ba-inan weno dayawon. ²⁰ Mu gapu te numbalin an mumpahhiya, kahing ya makabbungot ya kinaan Apu Dios nah pun-ap-apuwanat maid moy mundayaw ke hiya. ²¹ Ya nadog-al hi kawad-an di tatagu ya numbalin di nomnom nah kay nomnom di aggayam ot e makid-um hi mailom an kabayu ya mangan hi holok an kay baka. Ya mahuyop boh ugge nahiduman, ta hidiye nan madudulnu. Ot inggana inabulut na an hanan Dios an Katagtagayan di nangdon hi pun-ap-apuwan di tagu ya hiyay nangamung an manudduh pinhod nan pun-ap-apuwon.

²² Mu he-an imbabalena ya ugge ka numpakumbaba takon di inilam am-in di mipanggep kediye. ²³ Ta hidiye nan nginohem hi Apu Dios an Ap-apuh langit ot iolden muniali dah tu nadan basu ya malukung an nalpuh Templona ot iusal yu nadah opisyal mu, nadah iinayam ya nadan nibilang an inayam an pun-inuman hi mainum an hidiyey pundayaw yu nadah dios yun nakapyah balituk, silber, giniling, gumok, kaiw ya batu. Yaden dadiyen dios ya adida pakatibo, adida pakadngol ya maid di inila da. Mu hi Apu Dios an nangidat hi biyag mu ya hiyay nangamung hi maat ke he-a ya uggem dinayaw. ²⁴ Kinali binaal Apu Dios hituwen taklen muntudok ke datuwe.

²⁵ Hituwe nan nitudok: Bilang, bilang, damot ya godwa. ²⁶ Hay kibalanan datuwe ya: Hanan bilang ya binilang Apu Dios di algon pun-ap-apuwam ya poppogona.

²⁷ Hanan dam-ot ya mialig an ingkilo

dakan Apu Dios ya mayap-o ka. ²⁸ Hanan godwa ya magodway pun-ap-apuwam ta mipaboltan hanadah iMedes ya iPersia.”

²⁹ Indani ya in-olden Belsasar nadah mutatyunan bulwatiyan dah Daniel hi maingit ya banggolan dah balituk an kipatib-an di dayaw na. Impumbalinah Daniel an mikatlun katagtag-ayan di saad na nah pun-ap-apuwana.

³⁰ Kediyeen hilong ya pinate dah Belsasar an patul di Babilon. ³¹ Ot mihannot an numpatul hi Darius an iMedes an nan-om ta duway toona.*

6

Hay niha-adan Daniel nah pukungan di layon

¹ Hi Darius ya ninomnom nan tudduwon di hinggatut ta duwampulun gobernador an mun-ap-apun am-in hanadah bobled Babilon.

² Tinudduna boh Daniel ya hay duwan ibbanan maniboh ngunun nadan gobernador ya mangipaptok hi kiphodan nan patul. ³ Gagala bo

udot ya matibon nan patul an kudkudukdul di pungngunun Daniel mu nadan duwan ibbana ya nadan gobernador. Ta gaput athidin maphod

di pungngunu na ya ninomnom nan patul an iha-ad hi Daniel an mun-ap-apun am-in hanadah boblen pun-ap-apuwana. ⁴ Indani ya babantayan

nadan duwan ibbana ya nadan gobernador di mihallah ngununa, mu maid te hi Daniel ya limpiyu ya maid di inat nah ad-adi ya maid di tinalam na. ⁵ Indani ya kanan day “Maid man di

* **5:31** 5:31 Tibon yuy Isaiah 13:17, Jeremiah 51:11 ya 51:28. Tibon yu damdamay Daniel 6:28.

mahamak takuh ipabahul takun Daniel. Hay ya abu mabalin ya hay mipanggep hi pangulug na.”

⁶ Imme da nah patul ot kanan dan hiyay “Hana ot ta munnanong kan mumpatul. ⁷ Am-in kamin mumpaptok tuh pun-ap-apuwam, dakamin superbaysor, nadan gobernador, nadan mihaynod hi gobernador ya nadan udum an aap-apu ya nuntotobbalan min mangapya ka, apu patul, hi olden ta iolden mun adi miabulut hi tulumpulun algo an hay ohan tagu ya mundasal hi dios na weno kumpulmin tagu. Hay ya abu mabalin an pumbagaan di ohan tagu ya he-a, apu patul. Ya hituwen olden, apu patul ya mahapul an maunud. Wada key mangibahon tuwe ya e ogahon nah pukungan di layon. ⁸ Ipatudok mu, apu patul, hituwen olden mu ya pelmaam ta adinadaman e mahannotan. Hituwe ya olden takud Medes ya Persia an adinadaman mahannotan.”

⁹ Ot kapyaoon Darius hidiyen olden ot pelmaana.

¹⁰ Dingngol Daniel hidiyen olden, mu immanamut ot ya abu ot mundukkun an nundasal hi kuwartunah tap-oh pottok di nibughul an tawang an nihanggih nangappit ad Jerusalem. Athidi tuwaliy oggana aton an mundasal hi pumpasalamat na ke Apu Dios hi mamintuluh hin-algo.

¹¹ Hanadan buhul Daniel ya imme dah balena ot tibon dan mundasal nah Dios na ¹² ot ume dan am-in nah patul an eda idatdatong hidiyen inat Daniel. Kanan da nah patul di “Pinelmaam apu patul on olden an hi tulumpulun algo ya adinadaman e mundasal nah dios na weno kumpulmin tagu te hay pundasalan da ya he-a

ya abu. Ne hana ken mangibahhon tuwe ya e ogahon nah pukungan di layon.”

Himmumang nan patul an kananay “Om. Mahapul an maunud hinaen olden ku. Hituwe ya nan olden takun iMedes ya iPersia an adinadaman mahannotan.”

¹³ Kanan dadiyen tatagu nah patul di “Hi Daniel an balud an iJudah ya adi daka lispituwon ya adina un-unudon di olden mu. Dumasadasal nah dios nah mamintuluh hin-algo.” ¹⁴ Dingngol nan patul hidiye ya mahakit di nomnomna. Intottool nay nomnom hin nganney atonan mangihwang ke Daniel ingganay mungkahilong.

¹⁵ Handih nahilong ya nibangngad bo dadiyen tatagu ot kanan da bo nah patul di “He-a, apu patul ya inilam an adinadaman mahannotan di olden di patul mipuun hi olden di iMedes ya iPersia.”

¹⁶ Ot iolden mon nan patul an eda alan hi Daniel ta ogahon dah pukungan di layon. Kananan Daniel di “Hana ot ta ihwang daka nah Dios mun paka-un-unudom.”

¹⁷ Hanan panton nan pukungan di layon ya nadakkigan hi batu. Immarkan nan patul di markana ya nan markan nadan opisyal na nah batu ta maid di mabalin an umen mangihwang ke Daniel. ¹⁸ Nibangngad hi Darius hi balena ya adi pakahuyop ya ug-ugge nangan. Ya adina pinhod an waday mangipaamlong ke hiya.

¹⁹ Handih mungkabigat hi nabigatana ya nabangkuwa nan patul ot butikonan imme nah pukungan di layon. ²⁰ Dimmatong ya puntukodanah Daniel an kananay “Daniel an muttatyun

nan Dios an wadat nangamung. An inihwang daka nah Dios mun paka-un-unudom ot ugge daka kinan hanadah layon?”

²¹ Himmumang hi Daniel an kananay “Hana ot ta munnanong kan mumpatul. ²² Intud-ak Apu Dios di anghel na ot imidonay tokon nadan layon ot uggeyak kinan ke dida te inilanan maid di bahul ku ya maid di inat kun he-ah ad-adi.”

²³ Immamlong nan patul ot ioldenan guyudon dah Daniel. Tinibo da ya ma-ma-idan di liput na te indinol nan Apu Dios di biyag na. ²⁴ Impadpap nan patul nadan nangidiklamun Daniel ot ioldenan ogahon da dida nah pukungan di layon takon di iinayan da ya imbabalen da. Uggeda pay anhan dimmatong nah luta ya ginamdut nadan layon dida ot pumbik-i da dida.

²⁵ Indani ya impaen Darius hituwen oldenah am-in hi tataguh kabobboble tuh lutan nunhihinatkon di nahlagan da ya kalida:

“Hana ot ta maphod kayun am-in. ²⁶ Iolden kun am-in di taguh kabobboblen pun-ap-apuwak ya takutan da ya dayawon da nan Dios Daniel. Hidiyen Dios ya wadat nangamung, ongal di kabaelana ya adi madadag weno mapoppog di pun-ap-apuwana. ²⁷ Ihwang nay tataguna ya atonay umipamodwong hi kabunyan ya hi luta, umat hi nangihwanganan Daniel ot ugge pinaten di layon.”

²⁸ Handih numpatulan Darius ya handih

numpatulan Cyrus an iPersia ya maphod di na-na-at ke Daniel.*

7

Hanadan opat an aggayam an nipatibon Daniel

¹ Waday ohan hilog an nun-in-inopak ot waday mipatibon ha-on ot itudok ku. Hidiyey namangulun toon an numpatulan Belsasar ad Babilon. ² Datuwe nadan tinibok kediyen inin-inop ku kediyen hilog: Nal-ot di dibdib an malmalpuh numbinbinah-el ta maid di maptok hi pangayan nan danum nah baybay. ³ Indani ya himmawwang di opat an o-ongal an aggayam an nalpu da nah baybay. Dadiyen aaggayam ya nunhihinnatkon dan am-in.

⁴ Hanan namangulun aggayam ya kay ang-ang di layon, mu napayakan an kay tuldu. Kediyen ang-ang-angok ya nalokhay payak na. Nipatad-dog hidiyen aggayam an kay tagu. Indani ya nidatan boh kay nomnom di tagu.

⁵ Hanan mikadwan aggayam ya kay ang-ang di bear an intaddog nah duwan hukina. Waday ingkamal nah tulun gunit di taglang. Indani ya waday kimmalin kananay “Tagam di kakan hi tagu inggana mapnek ka!”

⁶ Indani ya naukat boy ohan aggayam an kay leopard di ang-ang na, mu wadah odog nay opat an kay payak di hamuti. Ya opat boy uluna. Nidat ke hiyay kabaelasan mun-ap-apu.

* **6:28** 6:28 Tibon yuy Isaiah 13:17, Jeremiah 51:11 ya 51:28. Tibon yu damdamay Daniel 5:31.

⁷ Indani bo ya naukat nan mikap-at an ag-gayam. Hidiye ya ongal di kabaelana ya namahig an katatakut. O-ongal di bab-anan kay gumok ya nalakay pangalgalanah dimpap nan kanona. Ya pun-igatinay dopapona. Hiya ya hinnatkon hanadah udum ya himpuluy hakgud na. ⁸ Kediyeen ittotoke ku nadah hakgud na ya mamuddal boy ohan ittay an hakgud. Hinukting nay tulu nadah datin dehdin hakgud. Hituwen ka-budalnan ittay an hakgud ya waday matanan umat hi matan di tagu ya wada boy tokonan mumpahhiyan mungkalkalli.

⁹ Kediye bon mun-ang-ang-angak ya mungkihad di ubunan di ap-apu. Hanan Wadat Nangamung ya e inumbun nah ohan ubunan ta munhumalya. Hay bulwatina ya makabbayak an kay dalalu. Ya hay buuk na ya makabbayak umat hi dutdut di kalnero. Hanan ubunan diyen mun-ap-apu ya mumbabala ya waday pilid nan mundadalang. ¹⁰ Mamuddal kediyeen ubunan nan mun-ap-apu di apuy an umat hi wangwang. Ya dayyah diy kalibulibun anghel an pun-iat day nakalin didan aton da ya wadada boy udum an anghel an adi mibilang an timmaddog hi hinangngab nan hadhad-on day pangiatan dah pinhod na. Nilappu moy punhumalyaana ya nabokyag nadan libluna.

¹¹ Nanongnan mun-ang-ang-angak ya dongdonglok nan ittay an hakgud an mumpahhiyan mungkalkalli. Tibtibbok ya napate nan mikap-at an aggayam ot miweley adol na nah

mundadalang an apuy ot maghob. ¹² Hanadan udum an aggayam ya nakaan di kabaelan da, mu adi ni-an mapoppog di pumbiyagan da.

¹³ Indani ya tinibok kediye metlaing an in-inop ku on tagun kay hiya nan panguluwan am-in di tagu. Hiya ya linikkub di kulabut ya mangalih kad-an nan Wadat Nangamung ot ie dah hinangngab na.* ¹⁴ Nidat ke hiyay kabaelana ya dayaw nan mun-ap-apu ot mummuttatyu dan am-in ke hiyay tataguh kabobboblen nunhihin-natkon di nahlagan da, hay boble da ya kali da. Hiyay munnanong an mun-ap-apu ya adi madadag di pun-ap-apuwana, mu munnananong ta nangamung.

Hay kibalinan nan inin-inop Daniel

¹⁵ Kediye ya maid di kapotok nah nomnomok te timmakutak kediyen inin-inop ku. ¹⁶ Immeyak hi oha nadah dehdin muntattaddog ot ibagak ke hiyan iesplikar nan ha-on di kibalinan am-in dadiyen inin-inop ku. Ot kalyonan ha-on. ¹⁷ Athituy kanana: “Hanadan opat an o-ongal an aggayam ya dadiye nadan pun-ap-apuwan an ahi mawada tuh tap-on di luta. ¹⁸ Mu hi udidina ya idat nan Katagtag-ayan an Dios di pun-ap-apuwana nadah pinilinan tataguna ta mun-ap-apu dat nangamung.”

¹⁹ Hinanhanak di mipanggep nah mikap-at an aggayam an hinnatkon hanadah udum ya namahig an katatakut. Gagalan nan gumok an bab-anay dopapona ya guduwon nan giniling an

* **7:13** 7:13 Tibon yuy Mateo 24:30 ya 26:64, Marcos 13:26 ya 14:62 ya Lucas 21:27

kimong na ya igatin nan hukiay ugge ginudun di bab-ana ya kimong na. ²⁰ Ya pinhod ku bon inilaon di mipanggep nah himpulun hakgud nah uluna ya nan ohan hakgud an ka-budalnan hinukting nay tulu nadah datin hakgud ot mag-a da. Hidiyen hakgud ya namahig an katatakut mu nadan udum ya waday matana ya tokonan mumpahhiyan kumalikali.

²¹ Ang-ang-angok bo ya punggubat nan hakgud nadan tatagun Apu Dios ya mungkaapput da. ²² Mu immali Apu Dios an Katagtag-ayan an Wadat Nangamung ot munhumalya ya nadan pinilinan tatagunay nangapput. Kediye nadatngan nan gintud Apu Dios an pun-ap-apuwan nadan tataguna.

²³ Hituwey niesplikar ke ha-on an kibalinan nan inin-inop ku: "Hanan mikap-at an aggayam ya hidiye nan mikap-at an pun-ap-apuwan an ahi mawada tuh luta. Hidiye ya hinnatkon mu nadan udum ya ahina dadagon am-in di boble tuh lutat pun-igatina. ²⁴ Hanada ken himpulun hakgud na ya dadiye nadan himpulun patul an ahi mun-ap-apu kediyen pun-ap-apuwan. Ahi mawada boy ohan patul an hinnatkon mu nadan udum. Ya ahina apputon di tulu ke dadiyen himpulun patul. ²⁵ Adi maphod di ahina kalkalyon ke Apu Dios an Katagtag-ayan ya ahina punholholtapon nadan tatagun Apu Dios. Ya ipatna na bon hannotan di olden an un-unudon da, takon nadan piyesta da ya hannotana. Hidiyen mikap-at an aggayam di ahi pun-ap-apun nadan tatagun Apu Dios hi tulun toon ta kagodwa.

²⁶ Mu ahi mahumalyah diyen mikap-at an ag-gayam ya ahi makadaddag di pun-ap-apuwana.

²⁷ Hay ongal an kabaelan ya kakinaphod nadan pun-ap-apuwan tuh luta ya midat nadah napilin tatagun Apu Dios an Katagtag-ayan ta diday mun-ap-aput nangamung. Ya am-in di aap-apu ya diday un-unudon da.”

²⁸ Hinaey inin-inop ku. Ha-oy an hi Daniel ya kimmuphatak gapuh namahig an takut ku kediye inin-inop ku. Mu uggek kinalkalih udum di mipanggep ketuwe.

8

Inin-inop Daniel di lakin kalnero ya guldung

¹ Handih mikatlun toon an numpatulan Bel-sasar ya nun-in-inopak bon hidiyey mikadwan in-inop ku. ² Kediye ya inin-inop kun wadaak ad Susa an naaladan an ongal an bobled Elam. Muntattaddogak nah Wangwang an Ulai ³ ya tinibok hi pingngit diyen wangwang on lakin kalneron duway hakgud nan andukke. Mu nan oha ya andukduke takon di ka-budal na. ⁴ Hidiyen lakin kalnero ya deke on humakgud an ihangga nay hakgud nah nangappit hi kalin-oban di algo, hi north, ya hi south. Maid di ohan aggayam an kabaelasan makilaban ke hiya weno maid di ohan kabaelasan mangihwang hi dopapona. Hiya ya ongal moy kabaelana ya atonan am-in di pinhod na.

⁵⁻⁶ Indanit nomnomnomok di kibalinan diye ya bintik nan guldung an nalpuh nangappit hi kalin-oban di algo ot mun-olot an nangidaplug

kediyen lakin kalneron tinibok an muntattaddog hi pingngit nan wangwang. Hidiyen gulding ya nakal-ot an bumtik an kay adi migatin di hukinah luta. Hanan ohan hakgud na ya nigawwah numbattanan nan duwan matana. ⁷ Tibtibbok nan gulding ya namahig di pangat na nah lakin kalnero. Gini-unay duwan hakgud nan lakin kalnero ot adina kabaelan an maki-hangga kediyeen gulding. Nipalih diyen kalnero nah luta ot pun-igatin nan gulding yaden maid di mangihwang kediyeen kalnero. ⁸ Namam-a mon ongal di kabaelan diyen gulding. Muden kediye ya nagi-u nan ong-ongal an hakgud na ot mahannotan hi opat an ong-ongal an hakgud. Waday oha ke dadiyen hakgud on hinnatkon di nangihanggaana.

⁹ Indani ya bimmudal boy ohan ittay an hakgud hi oha nadah opat an hakgud. Ongal di kabaelan diyen ittay an hakgud ya sinakup di pun-ap-apuwana nadan bobleh nangappit hi south ya hi nangappit nah timilan di algo inggana dimmatong nah boblen nadan tatagun Apu Dios. ¹⁰ Numbalin an onnggaongngal di kabaelanat damana mon gubatona nadan tindaluh kabunyan an dadiye nan kanan dan bittuwon ot mag-ay udum ke dida nah luta ot pun-igatina dida. ¹¹ Nginohena nan Ap-apun di tindaluh kabunyan ot ipatikod nay mun-appit hi kabigabigat ya pina-i na nan Templo. ¹² Gapun diye ya wadada moy holag Israel an mungngohe. Ya munholholtap mo nadan udum an holag Israel ya adida mo miabulut an mun-appit hi kabigabigat. Hidiyen ittay an hakgud ya mina-

idna bo udot nan niptok an pangat an pundayaw. Hiya ya kabaelasan aton am-in di pinhod na.

¹³ Indani ya dingngol ku on anghel an pun-ibagana nah ibbanan anghel di “Kon-anay ahi kagibbuwan am-in nadan ma-ma-at an tinibona? Nganney kabayag di kaatan nan himpappangen gaga-ihon maat an mihannot nah pun-appitan hi kabigabigat? Nganney kabayag di pakilabanan ya pungngohayan nadan buhul Apu Dios nadah tataguna? Ya nganney kabayag di punhibitan da nah Templo?”

¹⁴ Dingngol kun himmumang nan ohan anghel an kananay “Mituluy an maat hituwe hi 1,150 an algo.* Ya ketuwen tiempo ya adi maat nan pun-appitan nah biggatna ya mahmahdom. Nala-u keh diye ya miphod bo nan Templo.”

In-esplikar nan anghel an hi Gabriel di mi-panggep nah in-inop Daniel

¹⁵ Nomnomnomok di kibalinan datuwen tinibok hi in-inop ku ya kal-inadi ya wada on kay tagun timmaddog hi hinangngab ku. ¹⁶ Dingngol ku on mungkali nah Wangwang an Ulai an kananay “Gabriel, kalyom ke hiyay kibalinan nan in-inop na.”

¹⁷ Immalih Gabriel ot tumaddog an nipal-dang ke ha-on ya timmattakutak ot matu-iyak. Kananan ha-oy di “He-an tagu ya abu, mahapul an maawatam an hituwen tinibom hi in-inop

* **8:14** 8:14 Hay udum an version di Biblia ya impakibilang day biggatna ya mahmahdom an pun-appitan da, kinali nitudok an 2,300 te numpidway kadakol di numbilang da.

mu ya mipanggep hi ahi maat hi kapoppogan di luta.”

¹⁸ Kediyeen mungkalkalli ya natu-iyak bon natalak di nomnom ku, mu inodnanak ot pataddog-onak.

¹⁹ Kananan ha-on di “Donglom ta kalyok ke he-ay ahi maat tuh kapoppogan di luta hantuh pangipatib-an Apu Dios hi boh-ol na. ²⁰ Hanan duwan hakgud nan lakin kalneron tinibom ya itakdog day Medes ya Persia. ²¹ Ya nan gulding ya itakdog nay Greece. Hanaken hakgud hi numbattanan di matana ya itakdog na nan namangulun patul di Greece. ²² Hanadan opat an hakgud nan tinummol handih nagiu nan namangulun hakgud ya itakdog da nadan opat an pun-ap-apuwan an naganodwaan nan boble. Dadiye ya adida umat nah namangulun pun-ap-apuwan an nal-ot.

²³ Hantuh dandanin mapoppog danaen pun-ap-apuwan ya mumbalin an namahig di kinagaga-iho da ya wada boy mihannot an makabbungot ya nakatallam an patul. ²⁴ Ahi nakakkal-ot mu bokon gapuh kabaelana. Namahig di dadagona ya maat nan am-in di pinhod na. Takon nadan tatagun ongal di kabaelan da ya nadan tatagun Apu Dios ya dadagona dida. ²⁵ Ahi midayaw gapuh haul ya talam an pangat na. Ta hidiye nan, kanana on hiyay nakattage mu nadan udum. Mu maid maptok ya dadagonay dakol nadah tatagu yaden uggeda inila. Takon nan katagtag-ayan an Patul ya hanggaona, mu maapput. Hiya ya ahi madadag, mu bokon gapuh kabaelan di tagu.

²⁶ Hanaken tinibom mipanggep hi pun-appitan hi mahmahdom ya biggatna an in-esplikar dan he-a ya umannung an maat. Mu mahapul an adim ipainila te mabaybayag di kaatana.”

²⁷ U-umyungak ya nundogowak hi kaatnan algo. Kay-ahan ya imminahak ot mibangngadak nah ngunuk an impangunun nan patul ke ha-on. Muden nanongnan adi dumin-ong di nomnom ku gapu nah tinibok te adik maawatan.

9

Idasadasalan Daniel nadan tataguna

¹ Hi Darius an iMedes an imbabalen Serses di patul ad Babilon. ² Handih namangulun toon an nun-ap-apuwana ya binidbid ku nadan liblun nitudkan nan kinalin APU DIOS ya nonomnomok nan intudok Jeremiah an profetas ot maawatak an munnanong an madadag di Jerusalem hi napitun toon. ³ Intottool kuy dasal ke Apu Dios an mumpahpahmokak ke hiyah dasal kun adiyak mangan, numbulwatiyak hi langgote ya inumbunak hi dap-ul.

⁴ Nundasalak ke APU DIOS an Dios ku ot kalyok an nunliwat takun tataguna. Kanak di “Apu Dios, dayawon daka te natag-e ka. Punnanongom an ipatiboy ongal an pamhod mu nadah naminhod ke he-a ya mangun-unud hi tugun mu.

⁵ Mu dakami ya naliwat kami te inainat miy gaga-iho. Nungngohe kamin he-a ya inwalong mi nadan intuttudum an maphod an aton mi.

⁶ Ugge mi bo inun-unud di nalpun he-an kinalin nadan muttatyum an profetas nadah patul mi,

nadah mangipangpangulun dakami, handidah aammod mi ya dakamin am-in an bimmoble.

⁷ He-an Apu mi ya niptok ta nangamung di atom, mu nadan iJudah ya iJerusalem, ya dakamin am-in an holag Israel an inwahit muh kabobboblen nih-up ya nidawwi ya imbabain miy adol mi gapuh adimi pangun-unudan ke he-a. ⁸ Takon handidan patul mi ya aap-apu mi ya handidan aammod mi ya nunliwat da ya kababain di inat dan he-a an AP-APU mi.

⁹⁻¹⁰ Mu he-a, AP-APU an Dios mi, ongal di homok mun dakami ya takon di nungngohe kamin he-a ya pinakawan dakami. Ugge daka inun-unud handih kinalim an un-unudon mi nadan tugun mun intuttudun nadan profetas an muttatyum.

¹¹ Am-in kamin holag Israel ya inwalong miy tugun mu ya adimi pinhod an donglon di nganneh diyen kalyom ke dakami. Nunliwat kamin he-a ot ipaalim ke dakami nadan ligat ya kastigun intudok Moses an muttatyum.

¹² Impaannung mun inat nan kanam an atom ke dakami ya nadan aap-apu mi. Ta deyan namahig di nangastigum ke dakamin iJerusalem mu hay udum an tatagu tuh luta. ¹³ Hinolholtap mi dadiyen kastigun intudok Moses, mu takon ad uwani, AP-APU an Dios mi ya ugge mi inat nadan pun-amlongam an hidiye nan pangiwalongan mih punliwatan ta un-unudon mi nadan makulug an tuttudum. ¹⁴ He-a APU DIOS an Dios mi ya nidadaan kan mangastigun dakami ot deyan kastiguwon dakami te niptok am-in di atom. Ya man-uket kinastigu dakami ya adimi un-unudon di kalyom an aton mi.

¹⁵ Impatibom APU DIOS an Dios miy ongal an kabaelam hi nangipanguluwam hi tatagum an tumayan ad Egypt. Ot mundingngol ka ingganad uwani. Yaden takon di athidi ya himpap-pangey nunliwatan mi. ¹⁶ Apu, impakaullayyan dakamin iJerusalem handi, ta hidiye nan ad uwani ya ibaga mi anhan ke he-at adika mo bumobboh-ol ke dakamin numbobled Jerusalem an boblen nikapya nah bilid an kawad-am. Inilam an am-in di tataguh kabobboble ya punhimpipihulan day Jerusalem ya dakamin tatagum gapuh liwat mi ya gapuh liwat handidan aammod mi.

¹⁷ Apu Dios an Dios mi, donglom anhan tun dasal kun muttatyum an mumpahpahmokak ke he-a. Iphod mu anhan nan Templom an nadadag ta inilaon am-in di tatagun he-a ya Dios ka. ¹⁸ Donglom anhan di dasal ku an Dios ku. Ya uhdungan dakami ta tibom di ligat an holholtapon mi ya tibom damdamay Jerusalem an nadadag an boble min ningadanan di ngadan mu. Man-uket mundasalak ke he-a ya bokon gapuh maphod an inat mi, mu gapuh ulem ya homok mun dakami. ¹⁹ Apu Dios an Dios ku, donglom di dasal ku ya pakawanam di liwat di tatagum. Donglom anhan hituwen dasal ku, Apu ya adim anhan baybayaggon di pangatam ta kidayawam te bagim hidiyen boble, takon di dakamin tatagum.”

²⁰ Nundasadasalak an kinalik am-in di liwat ku ya hay liwat nadan tatagun holag Israel ya numpahpahmokak ke APU DIOS an Dios ku ta iphod nay Templona. ²¹ Kediye nanongnan

mundasalak ya timmayyap ot duma-ul hi kawad-ak hi Gabriel an hiya nan tinibok hi in-inop ku handi. Kediye ya hidiyey pun-appitan hi iappit nah mungkahilong. ²² Kananan ha-on di “Daniel, immaliyak ta baddangan dakat maawatam nan inin-inop mu. ²³ Pakatoballon dakan Apu Dios, ya kediyen nangilappuwam an mundasal ya dingngol nay dasal mu ot itud-akak ta kalyok ke he-ay panumang na. Mundongol kat kalyok ke he-ay kibalinan nan inin-inop mu.

²⁴ Mamimpituy napitun toon di mala-u ya waday ahi maat nadah tatagum ya nan boble yun niappit ke Apu Dios. Kediye ya ipatikod Apu Dios di pungngohayan di tagu ya ipatikod na moy gaga-ihon ma-ma-at. Ya kediye bo ya mipuun moh maphod ya limpiyuy at-atton dat nangamung. Ahina mo pakabboklaon di liwat da ya ipaannung na moy inin-inop ya inabig nadan profetas. Ya miong-ong bo nan Templo ke hiya.

²⁵ Mundongol kat maawatam an mala-uy mamimpituy pitun toon ya mamimpituy nan-om ta duwan toon mipalpuh pangioldeenan Apu Dios an mabohwat boy Jerusalem ta ahi umali nan patul an tinudduna. Miphod boy kakalatad Jerusalem ya mihamad nadan alad kediyen boble, mu kediyen tiempo ya munholholtap nadan tatagu. ²⁶ Ya hi kapoppogan tuwen mamimpituy nan-om ta duwan toon ya mapate ya miwalong nan tinuddun Apu Dios an mangipangpanguluh tataguna. Indani ya mawada on ongal di kabaelasan ap-apun mangipaalih titindalunan mangubat ke dida ta dadagon dah

diyen boble da ya Templo da. Hidiyen kadadagan nan boble da ya umat nah wangwang an dimminlun adinadaman mipatikod te hidiyen gubat ya ligat da ya implanun tuwalin Apu Dios an maat. ²⁷ Hidiyen patul ya nahamad di ahina pakitobbalan hi dakol an tataguh pitun toon. Mu deket nala-uy godwan diyen nabilang an toon ya ibahhonay nakitobbalanat ipatikod nay punappitan nadan iIsrael ke Apu Dios hi kabigabigat. Ya iha-ad na hanan himpappangen balawon Apu Dios hi Templona ya munnanong hidi inggana dadagon Apu Dios hidiyen gaga-ihon tagu nah tiempon gintud na mipuun hi planuna.”

10

Hay inin-inop Daniel nah pingngit nan Wangwang an Tigris

¹ Handih mikatlun toon an numpatulan Cyrus ad Persia ya wada boy impainilan Apu Dios ke Daniel an hi Beltesasar hi inin-inop na. Hidiyen impainilan Apu Dios an mipanggep hi himpappangen gubat ya nunna-ud an maat.

²⁻³ Athituy intudok Daniel: Wada boy inin-inop ku. Kediye ya uggeyak nangan hi mahongon makan takon di dotag hi tulun lingguwan. Uggeyak bo imminum hi mainum ya uggek hinugud di buuk ku inggana nala-uh diyen tulun lingguwan.

⁴ Handih mikaduwan pulut opat an algo namangulun bulan kediye toon an muntattadogak nah pingngit di ongal an Wangwang an Tigris ⁵ ya intangad ku ya tinibok on tagun

numbulwatih luput ya namahman balituk di balikit na. ⁶ Hay adol na ya munhiyon umat nah nanginan batu. Humiliy anganan kay kilat ya hay matana ya kay mundadalang an apuy. Hay hukina ya taklena ya munlitaak an kay nadangiyan an giniling. Ya hay kalina ya kay ngalan di dakkodakkol an tatagu.

⁷ Ha-oy an hi Daniel ya abuy nanibon tuwe. Hanadan ibbak ya uggeda tinibo. Naala pe ya namahig di takut da ot bumtik da ot eda muntalu. ⁸ Ot oh-ohhaak te tinayananak. Kim-makapuyak ya kimmukkuphatak gapuh takut ku ketuwen katatakut an tinibok. ⁹ Dingngol kuy kalina ya natu-iyak ot munlukbubak ya nakahhuyopak. ¹⁰ Indani ya wada on taklen nangdon ke ha-on an intaggeyak ot ihkak di taklek ya nundukkunak yaden nanongnan munggayonggongak.

¹¹ Kimmalih diyen tagu an kananan ha-oy di “He-a, Daniel an pakappinhod Apu Dios, tumadog kat pakaddonglom tun kalyok te intud-akak ke Apu Dios hituh kad-am.” Kinalinah tuwe ya timmaddogak ya munggayonggongak bo.

¹² Ya kananay “Adika tumakut, Daniel. Dingngol Apu Dios di dasal mu nipalpu handih ninom-nom mun mumpakumbaba kat waday innum an mun-awat hi nganneh diye. Ot deyan ipaaliyak hitu. ¹³ Hanan mun-adug an anghel di Persia ya adiyak iabulut, ta hidiye nan duwampulut ohan algoy nataktakak an adiyak pakaali. Mu indani ya immalih Michael an oha nadah kalkal-otan an anghel ot baddanganak te oh-ohhaak hidid

Persia. ¹⁴ Immaliyak ta ipainilak ke he-ay ahi maat hi tatagum. Hituwen nipatibon he-a ya maat hi udum hi algo.”

¹⁵ Kediyen kalkalyonah tuwe ya adiyak pakakalin ammunay itottokol ku nah luta.

¹⁶ Mu indani ot hanan kay taguy ang-ang na ya in-adang nay taklena ot dapaonay hubil ku ot ahiyak kumalin kanak nah tumtummaddog hi hinangngab kuy “Apu, mumpakapuy ke ha-on hituwen tinibok ta deyan adi matikod di gayonggong ku. ¹⁷ Muttatyuwak ya abun he-a yaden he-a ke ya ongal di kabaalam. Nganney innuk an makihummangan ke he-an deyan nakakkapuyak an maid ni-moy olot kun yumahya?”

¹⁸ Indanit inid-ona bon ha-on ya nibangngad di inlot ku. ¹⁹ Kananay “Ongal di naminhod Apu Dios ke he-a, kinali adika madanagan ya adika tumakut hi nganneh diye.” Nagibbun kinalinah tuwe ya inum-umlatak bo kaya. Ot kanak di “Apu, kalyom di nganneh diyen pinhod mun kalyon. Teden kimmali kan ha-on ya nibangngad di olot ku.”

²⁰⁻²¹ Kananay “Kon inilam di gapunah im-maliyak? Man-uke ya ipainilak ke he-ay mipanggep hi nitudok nah liblun nitudokan di makulug. Ad uwani ya mibangngadak ta ek labanon nan dimonyon di Persia. Inapput ku keh diyen dimonyo ya mihannot bo nan dimonyon di Greece an lumaban ke ha-on. Hay ya abu mamaddang ke ha-on an lumaban ke dida ya nan anghel di Israel an hi Michael.

11

¹ Handih lappunan pun-ap-apuwan Darius an iMedes ingganad uwani ya ha-oy di mamaddang ke hiya.

Hay pun-ap-apuwan di Egypt ya Syria

² Makulug hituwen kalyok ke he-a. Wada pay di tulun patul an mun-ap-apud Persia ne ahi nan mikap-at an patul an kaddakaddangyan mu nadan udum.* Ta gapuh kinadangyana ya mawaday ongal an kabaelanat gubatonay Greece.

³ Ahi mawada damdamay kalkal-otan an patul ad Greece† an atonan am-in di pinhod na ya onngal di pun-ap-apuwana. ⁴ Mu loktat bo ya maganodway pun-ap-apuwanat mun-opat. Mu adi umat hi kabaelanay kabaelan da. Dadiyen opat an ahi mihannot ke hiyan mun-ap-apu ya uggeda nahlag ke hiya, mu mipaboltan ke didah diyen pun-ap-apuwan.

⁵ Hanan patul di Egypt‡ ya ongal di kabaelana, mu ya ahi mawaday ong-ongal an kabaelan nan ohan opisyal na§ mu hiya ta mun-ap-apuh ong-ongal an pun-ap-apuwan hidid Egypt. ⁶ Ne indanit mala-uy kaatnan toon ya makitobbalan di patul di Egypt nah patul di Syria* ta ipaahawana diyen patul di Egypt on babain imbabalena†

* **11:2** 11:2 Hituwen mikap-at an patul ya hi Serses. Tibon yuy Esther 1:1. † **11:3** 11:3 Hituwen kalkal-otan an patul ya hi Alexander an nundingngol an patul. ‡ **11:5** 11:5 Hituwen patul ya hi Ptolemy Soter. § **11:5** 11:5 Hay ngadan tuwen opisyal ya hi Seleucus Nicator. * **11:6** 11:6a Hay patul di Syria ketuwen tiempo ya hi Antiochus. † **11:6** 11:6b Hay ngadan tuwen babai ya hi Bernice.

nah imbabalen diyen patul di Syria. Mu ahi mapoppog hidiyen puntobbalan da te mapateh diyen babai takon nan inayana ya nan imbabale da. Ya milagat an mapate nadan muttatyun diyen babain naki-en hiya.

⁷ Muden waday ahi mihannot‡ an mumpatul ad Egypt an malpuh pamilyan nahlagan diyen babai ta gubatonay titindalun nan patul di Syria ta hogponah diyen boblet apputona dida. ⁸ Ne ianamut nad Egypt di tinattaggun ing-ingon nadan dios di iSyria takon nadan ngunut an nakapyah balituk ya silber an miong-ong nadah dios da. Ta kediye ya luminggop hidiyen boble hi kaatnan toon. ⁹ Mu indani ya munnomnom bo nan patul di Syria§ ta gubatonay Egypt, mu mibangngad te mapilit an adi mangituluy. ¹⁰ Muden ahi mundadaan an makigubat nadan linalakin imbabalen diyen patul di Syria an idadaan day dakol an tindalu da. Hay oha* ke dida ya ipangulu nay tindalunat umali dan gumubat ta dadagon day nahamad an naaladan an boblen di buhul da. Hay aliyan da ya umat nah olwang an adinadaman patikodon.

¹¹ Ya nan patul di Egypt† ya bumobboh-ol

‡ **11:7** 11:7 Hanan ahi mihannot ke Bernice ya tulang na mismu an hi Ptolemy III. § **11:9** 11:9 Hay patul di Syria ketuwen tiempo ya hi Seleucus Callinicus. Bokon hiya nan patul an hi Antiochus an nangadan hi verse 6. * **11:10** 11:10 Hituwen ohan hanadah imbabalen di patul ya hi Antiochus an nundingngol. Hiyay ahi mihannot ke amanan mumpatul. † **11:11** 11:11a Hay patul di Egypt ketuwen tiempo ya hi Ptolemy Philopater.

ta ena gubaton nan patul di Syria‡ ya nadan dakkodakkol an tinaluna ot apputona dida. ¹² Ahi mumpahhiyah diyen patul gapuh nangapputana ya gapu nadah kalibulibun tinalun pinate na. Mu adi mitultuluy an hiyay manganapput ¹³ te mibangngad hidiyen patul di Syria ta ena idadaan di dakkol mu nadan tinaluna handi. Ya nala-u key kaatnan toon ya ipangulu nay tinalunat mumpae dah nangappit hi south an e makigubat. Dadiyen idadaan tinaluna ya mun-almas dah usu.

¹⁴ Kediye ya dakol di ahi mungngohe nah patul di Egypt.§ Ya wadaday ibbam an holag Israel an ahi mungngohe ta gubaton dah diyen patul gapuh tinibo dah in-inop da, mu maapput da.

¹⁵ Indani bo ya gubaton di patul di Syria* on ohan nakaalladan an boblen sinakup di patul di Egypt ta hogpon da. Ya nadan tinalun di Egypt ya adida makigubat. Takon nadan kalkalotan ke dida ya maid di kabaelan dan lumaban.

¹⁶ Ta hidiyen patul di Syria ya atonan diday kumpulmin pinhod na yaden maid di humangga ke hiya ta ilagat nan sakupon nan boblen Apu Dios.

¹⁷ Ya ahi bo mumplanun ie nay tinalunan e bo makigubat nadah tinalun di Egypt. Ya

‡ **11:11** 1:11b Hay patul di Syria ketuwen tiempo ya nan Mikatlu an Antiochus. Ya oha bon ngadana ya hi Antiochus an nundingngol. § **11:14** 11:14 Hay patul di Egypt ketuwen tiempo ya nan Mikalima an Ptolemy. * **11:15** 11:15 Hay patul di Syria ketuwen tiempo ya hiya metlaing nan Mikatlu an Antiochus.

ipaahawa nay ohan babain imbabalena[†] nah patul di Egypt[‡] ta talamonat sakuponan am-in di bobleh di, mu adi metlaing mitultuluy hidiyen planuna. ¹⁸ Indani bo ya gubatona nadan numbobleh pingngit di baybay ta sakuponay dakol ke dadiyen boble. Mu ahi apputon di ohan ap-apuh udum an boblet hidiyey poppog di pumpahhiyaana. ¹⁹ Hidiyen patul ya mibangngad mo nah nakaalladan an boblena, mu ahi maapput, ta hidiye moy poppog di biyag na.

²⁰ Wada boy ahi mitun-ud[§] ke hiyan mumpatul an munmandal hi ohan opisyal nat paligatonay tatagu gapuh buwis an ibaganan dida ta pangalinat mad-uman di kinadangyan di pun-ap-apuwana. Mu gagala ya mapateh diyen patul, mu bokon hi gubat di katayana.”

Hanan gaga-ihon patul di Syria

²¹ Indoldol nan anghel di pun-esplikar nan kananay “Hanan mihannot an patul di Syria ya gaga-iho.* Adina lebbeng an hiyay mumpatul te ugge nalpuh pamilyan di patul. Mu impapinnullonay numpatulana gapuh talam an inat na. ²² Pumpate nay nakakkal-ot an titindalu ya ma-idona nan ap-apun nakitobbalan ke hiya.[†] ²³ Ya takon di o-ohay makiunnud

[†] **11:17** 11:17a Hay ngadan tuwen babain imbabalen Antiochus ya hi Cleopatra. [‡] **11:17** 11:17b Hituwen patul di Egypt ya hiya metlaing nan patul hi verse 14. [§] **11:20** 11:20 Hituwen mihannot ke Antiochus an nundingngol ya nan mikap-at an Seleucus Philopater. ^{*} **11:21** 11:21 Hituwen gaga-ihon patul ya hi Antiochus Epiphanes. [†] **11:22** 11:22 Hanan ap-apun nakitobbalan ke hiya ya hi Ptolemy Philometor nin an patul di Egypt.

ke hiya ya ihamad nay pun-ap-apuwana gapuh pakitobbalanah udum an aap-apu, mu humaul te ibahhonay nuntotobbalan da. ²⁴ Maid boy maptok ya gubatonay kakadangyan an boble, ne ginogodwa da nadah makiun-unnud ke hiyay kumpulmin nabalol an inala dah gubat yaden handidan aammod na ya uggeda kinabaelan an inat di athidi. Iplanuna bon gubaton di nungkahamad an naaladan an boble, mu adi mumbayag hidiyen at-attona.

²⁵ Ahina bo amungon di dakol an tindalu ta gubatonay Egypt. Mu hay Egypt ya mundadaan hi dakkodakkol an tindalun makigubat. Muden hidiyen patul di Egypt ya mahaul ta maapput. ²⁶ Takon nadan konsehal na ya mahaul da, ta hidiye nan matey dakol an tindaluna. ²⁷ Dadiyen duwan patul ya man-ut ib-un dan duwan muntobbalan hi ohan lamesaan, mu waday oha on munlangkak. Gapu te athidi ya adi matuluy di nganneh diyen planu da te implanun mo tuwalin Apu Dios di maat. ²⁸ Hidiyen patul di Syria ya umanamut an dakol di ianamut nan inalanah gubat. Ya inhamad nah nomnom nan dadagonay pangulug nadan tatagun Apu Dios. Atona bon am-in di pinhod na ne nibanggad hi boble da.

²⁹ Ahina bo gubaton di Egypt, mu ahi hinatkon di maat an adi umat handi. ³⁰ Umali nadan Romanon mumpumbapor dat gubaton da dida. Loktat ya tumakut bo kayat hi kibangngadan da ya imal-ina moy bungot na nadah tatagun Apu Dios ta ipatnanan dadagon di pangulug da. Ya idat nay gun-udon nadan nangiwalong hi pangulug dan Apu Dios.

³¹ Hanada tindaluna ya hibiton da nan Templo ya patikodon day mun-appit hi kabigabigat. Ya iha-ad da nan himpappangen balawon Apu Dios nah bohongnan di Templo.‡ ³² Ya gapuh haul ya talam nan patul di Syria ya awisona nadan nangiwalong hi pangulug dan Apu Dios ta makiunnud dan hiya, mu nadan nanongnan mangulug ke Apu Dios ya makihangga dan hiya.

³³ Kediye ya nadan nalaing ya nanomnoman an aap-apud Israel ya tugunon day dakol an tatagu, muden madatngan di tiempon mapatey udum ke dida ya maghob di udum, takon di nanongnan matagu da. Maakoy ngunut ya limmun di udum ya mikalabut di udum.

³⁴ Kediye tiempon punligatan da ya o-ohay bumaddang ke dida te dakol nadah nid-um ke diday kahinkulkulluggon da te hay adol day papaptokan da. ³⁵ Hay udum bo ke dadiyen nalaing an tatagu ya munholholtap dat aton Apu Dios ke diday ine-en di punlini. Hay athitun maat ya mitultuluy inggana madatngan nan gintud Apu Dios an kapoppogan di am-in.

³⁶ Hidiyen patul di Syria ya mumpahhiya an kananay hiyay natagtag-e mu hay udum an dios, takon nan Katagtag-ayan an Dios. Hiya peman an maat nan am-in di pinhod na inggana mapop-pog di boh-ol Apu Dios nadah tataguna te impla-nun tuwalin Apu Dios hituwe. ³⁷ Hidiyen patul ya maid moy dios an dayawona te inwalong na dida. Takon nadan dios an dayawon handidan aammod na ya nadan dios an pinpinhod di

‡ **11:31** 11:31 Tibon yuy Daniel 12:11, Mateo 24:15 ya Marcos 13:14.

binabai ya adina dayawon. Man-uke ya hay pun-nomnom nah adol na ya hiya ya abuy Katagtagayan an maid di udum. ³⁸ Ta hay dayawona ya nan dios an mun-adug nadah nahamad an alad da. Iappitanah balituk, silber, gamgam ya nadan udum an nabalol an miappit kediyen dios an ugge dinayaw handidan aammmod na. ³⁹ Ya gapuh pundinolanah dios di udum an boble ya gubatonat apputona nadan tatagu nadah boblen nahamad di binattun aalad da. Ya hay idat nan gun-udon nadan mangun-unud ke hiya ya natagen saad ya idatana didah luta.

⁴⁰ Hantuh dandanin mapoppog di pumpatulan nan patul di Syria ya gubaton nan patul di Egypt ya namahig di boh-ol diyen patul di Syria ta makigubat an iusal nay kalesa, kakabayu ya bapor. Ya gubatonay dakol an boble. Hidiyen atona ya mialig nah immolwang an danum an adinadaman patikodon. ⁴¹ Gubatonay pay di boblen nadan holag Israel ta patayonay kalibulibun tatagu, mu bumtik nadan iEdom, iMoab ya nadan natdaan an iAmmon. ⁴² Deket sakupona dadiyen boble ya takon di Egypt ya adi mihwang. ⁴³ Alana nadan balituk ya silber ad Egypt ya nadan nabalol an odon. Takon di Libya ya Ethiopia ya sakupona. ⁴⁴ Muden loktat ya tumakut gapuh nipainilan hiyan nalpuh nangappit hi timilan di algo ya hi north. Ta gapun diye ya namahig mon ilaput nan makigubat ta pumpate nay dakkodakkol an tatagu. ⁴⁵ Ahina bo udot iha-ad di ongngaongngal an kampunah numbat-tanan di baybay ya nan bilid an nipataddogan nan Templon Apu Dios. Mu ahi mateh din maid

di mamaddang ke hiya.”

12

Hanan kapoppogan di am-in

¹ Hidiyen anghel ya kanana boy “Kediye ya umali nan anghel an hi Michael an mun-adug nadah tatagum. Kediye bo ya namahig di ligat. Ya maid di umat hidin ligat nipalpu handih nabohwatan di boble tuh tap-on di luta. Kediye bo ya am-in nadan tatagum an nitudok di ngadan da nah liblun Apu Dios ya mihwang da. ² Am-in nadan dakkodakkol an naten tatagu ya mamahuwan da.* Hay udum ya mun-an-anla da te midatan dah biyag an maid di poppogna. Mu hay udum ya munholholtap da ya bumaba-in dat nangamung. ³ Hanadan nalaing ya nanom-noman ya humiyo dan umat da nadah wadah kabunyan. Ya nadan nanuttuduh dakol an tatagu ta paamlongon dah Apu Dios ya humiyo dat nangamung an umat da nadah bittuwon.”

⁴ Kanana bon ha-oy di “Ad uwani ya imandal kun he-a Daniel an adim ipainilay nitudok tuh liblu ingganah kapoppogan di am-in. Ahi dakol di tatagun aton dan am-in di kabaelan dan manginilah nganneh diyen maat.”

⁵ Indani ya tinibok di duwan lalakin muntat-taddog nah numbinnah-el hi pingngit di wang-wang. ⁶ Hanan oha ke dida ya hinanhanana

* **12:2** 12:2 Tibon yuy Job 19:26 ya Isaiah 26:19a.

kediyen tagun numbulwatih luput an muntat-taddog hi pingngit di wangwang nah nuntapon kananay “Kaatnay toon ta ahi umannung hantudan umipamodwong an maat?”

⁷ Tinibok ya intaggen diyen taguy duwan taklenah kabunyan ot isapata nah ngadan nan Dios an wadat nangamung. Kananay “Deket nala-uy tulut kagodwan toon an punholholtapan nadan tatagun Apu Dios ya magibbun am-in.”

⁸ Dingngol kuh diyen kinalina, mu uggek naawatan. Ot hanhanak an kanak di “Apu, nganney innunan mapoppog?” ⁹ Himmumang hidiyen tagun kananay “Mahapul an ume ka mo Daniel, te datuwen kinalik ya mahapul an maid di manginila inggana hantuh kapoppogan di am-in. ¹⁰ Ahi maat hi dakol an tataguy ineen di punlini gapu ke datuwen maat. Hanadan gaga-iho ya adida maawatan ya itultuluy dan mangat hi gaga-iho. Abuna nadan nalaing ya nanomnoman an tataguy makaawat.

¹¹ Mipalpuh katikodan di pun-appitan hi kabigabat ya hinlibut duwanggatut ta nahyam di algo ta ahi waday ohan tagun mangiha-ad nah himpappangen balawon Apu Dios.† ¹² Hanadan impunnanong day pangulug dan ha-on ingganah mala-uy hinlibut tulun gatut ta tulumpulut limay algo ya umamlong da.

¹³ He-a ke Daniel ya mahapul an punnanongom di pangulug mut inggana mapoppog di biyag mu. Mate ka, mu hantu nagtud an algo ya mamahuwan kat dawatom di ginun-ud mu.”

† **12:11** 12:11 Tibon yuy Daniel 11:31, Mateo 24:15 ya Marcos 13:11.

Nan Kalin Apu Dios
Ifugao, Tawali: Nan Kalin Apu Dios Bible

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ifugao, Tawali)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

49ee376c-72c3-5db8-beb4-e0ad2751a4bf